

Vård- och omsorgsnämnden
**PLAN FÖR STÖD, VÅRD
OCH OMSORG**

Att stärka delaktighet, inflytande och självständighet för personer med funktionsnedsättning.

Dokumentnamn

Plan för stöd, vård och omsorg. Att stärka delaktighet, inflytande och självständighet för personer med funktionsnedsättning

Dokumenttyp

Plan

Fastställd/upprättad

2023-12-12

Diarienummer

ÄON/2023:78

Giltig till

2026-12-31

Dokumentansvarig/processägare

Förvaltningschef

Beslutsinstans

Äldre- och omsorgsnämnden

Dokumentet gäller för

Chefer och medarbetare inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter

Tidigare revidering, datum och diarienummer

-

Förord

Sigtuna kommun har en tydlig vision om att alla invånare ska ha full delaktighet i samhällslivet och möjlighet att leva ett självständigt och meningsfullt liv.

Vård- och omsorgsnämndens strategiska plan är ett steg mot att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får det stöd som behövs samtidigt som rättigheter respekteras och möjligheter främjas. Vi ska säkra en vård- och omsorgsverksamhet som inte bara möter individuella behov utan också främjar en kultur av respekt, förståelse och inkludering.

Invånare med funktionsnedsättning har olika behov och olika förutsättningar, precis som alla andra invånare. Det är därför viktigt att uppmärksamma att invånare som får stöd, vård eller omsorg genom nämndens insatser inom socialpsykiatri eller LSS-verksamhet har olika behov.

Förhoppningen med denna plan är att skapa en riktning för nämndens verksamheter att arbeta med helhetsperspektiv med fokus på självständighet, tillgänglighet och delaktighet. De strategiska utvecklingsområdena ska kunna omsättas i praktiken av ledare och medarbetare inom förvaltningen för att säkra att nämndens målgrupp ges möjlighet att leva ett liv som andra.

Vi ser fram emot att arbeta tillsammans med invånare, medarbetare, ledare och samarbetspartners för att göra planens ambition till verklighet.

Kerstin Eriksson (KD)
Ordförande
Vård- och omsorgsnämnden

Inledning	6
Syfte	6
Omfattning och ansvar	6
Allmänna utgångspunkter för utvecklingsarbetet	7
Värdegrund	7
Digitalt först	7
Hållbar utveckling	8
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning	8
Barnkonventionen	8
Utvecklingsområde 1 – Att leva med full delaktighet och inflytande	9
Fokusområde särskilda boendeformer	9
Fokusområde sysselsättning	9
Fokusområde goda levnadsvanor	9
Fokusområde samverkan	10
Fokusområde tillgänglig kommunikation och information	10
Utvecklingsområde 2 – Ett hållbart arbetsliv, ledarskap och medledarskap	11
Fokusområde ledarskap och medarbetarskap	11
Fokusområde stärka kompetensen	11
Utvecklingsområde 3 – Utveckling i en digital tid	12
Fokusområde stärka innovationskraften och den digitala omställningen	12
Fokusområde digital inkludering	12
Begrepp och definitioner	13

Inledning

För att personer ska kunna leva självständigt och delta fullt ut i samhället¹ är tillgång till olika samhällstjänster och stöd avgörande. Det är därför viktigt att integrera funktionshinderperspektivet i alla relevanta områden för att uppnå dessa mål. Inom ramen för vård- och omsorgsnämndens uppdrag tar nämnden nu ett betydelsefullt steg genom att utarbeta en strategisk plan som syftar till att säkerställa full delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Vård- och omsorgsnämnden har ansvaret för insatser riktade till personer med funktionsnedsättningar, där behoven kan variera betydligt mellan olika grupper och personer. Genom att tydliggöra vilka strategiska områden som bör prioriteras, särskilt inom områdena socialpsykiatri och LSS, kan kvaliteten inom Sigtuna kommun och nämndens verksamheter förbättras. Planen grundar sig på principen om universell utformning², vilket innebär att samhället ska utformas för alla med tanke på olika förutsättningar och behov över tid och i olika situationer. Dessutom tar den hänsyn till vård- och omsorgsnämndens uppdrag enligt kommunfullmäktiges reglemente.

Planen har tagits fram i gemensam beredning mellan brukarrepresentanter, förtroendevalda och tjänstepersoner³ inom Sigtuna kommun. Sigtuna kommun har beviljats processtöd från Länsstyrelsen i Stockholm (#Delaktighetsboosten) för att genomföra intervjuer och workshop med representanter från samtliga grupper. Planens strategiska inriktning grundas också på insikter från brukarundersökningar, förtroenderåd, verksamhetsuppföljningar, tillsyner och nationella kunskapsunderlag.

Syfte

Syftet med planen är att klargöra vård- och omsorgsnämndens strategiska inriktning för att säkerställa full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Målet är att uppnå en långsiktigt och hållbart stöd, vård och omsorg för personer med funktionsnedsättning genom att tydliggöra de nödvändiga stegen för nämndens framtida arbete.

Omfattning och ansvar

Vård- och omsorgsnämnden är ansvarig för planen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning, utvärdering och revidering av planen. Åtterrapporering integreras i den ordinarie verksamhetsuppföljningen i delårsbokslut och verksamhetsberättelse.

¹ FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling.

² Myndigheten för delaktighet (2016). *Sammanfattande introduktion av Allmän kommentar 2 om artikel 9 Tillgänglighet*

³ Tjänstepersoner bestod av chef- och medarbetarrepresentanter från vård- och omsorgsnämnden (området socialpsykiatri, LSS, HSL, myndighet samt kvalitet och utveckling), kommunstyrelsen (hållbarhetsavdelningen) samt kultur- och fritidsnämnden.

Allmänna utgångspunkter för utvecklingsarbetet

En grundläggande princip inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter är att invånarens utgångspunkt, med fokus på livsperspektiv, ska vara vägledande i utvecklingsarbetet. Målet är att skapa förutsättningar för ett meningsfullt och självständigt liv, präglad av trygghet och valmöjlighet. En aktiv och meningsfull tillvaro ska erbjudas, där utrymme finns för återhämtning.

Rätt förutsättningar ska skapas så att personer med funktionsnedsättningar kan påverka sin situation, påverka planeringen, utformningen och innehållet i de insatser som nämnden ger. Nämnden ska fortsätta att utveckla arbetet för att kunna erbjuda ett tydligt och individuellt anpassat stöd för att underlätta och stärka den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv där uppföljning är ett viktigt verktyg för att säkra invånarens behov och att rätt stöd ges.

Alla möten ska ske efter invånarens förutsättningar. Förhållningssätt och bemötande har här en avgörande betydelse. Vård- och omsorgsnämnden ska därför säkra att invånaren inom nämndens verksamheter möts av medarbetare med ett gott bemötande och rätt kompetens. Den enskilde som deltar i nämndens insatser ska ha möjlighet att göra sin röst hörd genom brukarråd, förtroenderåd, undersökningar och liknande. Synpunkter, klagomål och avvikelser ska ses som en viktig källa till förbättringsarbete i verksamheterna.

För att nämndens verksamheter ska utgå från invånarens behov behövs utveckling av strukturer för delaktighet och inflytande. Socialstyrelsens modell ”Individens behov i centrum”, brukardialoger och brukarråd kommer att utgöra grundpelare i detta utvecklingsarbete. Nämnden ska också vidareutveckla arbetet för att omhänderta synpunkter så att uppföljning och verksamhetsutveckling kan ske utifrån den enskildes perspektiv.

I arbetet med framtagande av planen framkom områden som först bör prioriteras i utvecklingsarbetet för att säkra att personer med funktionsnedsättning kan leva med full delaktighet i samhällslivet. Dessa är beskrivna nedan i följande avsnitt; *Att leva med full delaktighet och inflytande*, *Ett hållbart arbetsliv, ledarskap och medledarskap* samt *Utveckling i en digital tid*. Planen har också sin utgångspunkt i kommunfullmäktiges Mål och budget samt vård- och omsorgsnämndens verksamhetsplan. Utöver dessa dokument finns också allmänna utgångspunkter som planen kopplar till och utgår från. Några exempel redovisas nedan.

Värdegrund

Sigtuna kommuns värdegrund sätter invånaren i centrum och betonar allas lika värde samt kvalitet. Detta ska utgöra grunden för vård- och omsorgsnämndens agerande gentemot både invånare och medarbetare. En nämndspecifik värdegrund, i linje med lagutrymmen som styr nämndens arbete, har utvecklats för att konkretisera de delar som rör nämndens verksamheter. Denna värdegrund fokuserar på bemötande, delaktighet, förtroende och trygghet.

Digitalt först

Vård- och omsorgsnämndens inriktning är digitalt först⁴. Det innebär att effektiv resursanvändning genomsyrar nämndens organisation, där digital teknik alltid övervägs som det första alternativet när det gynnar invånaren. Teknik används som en möjliggörare för att utöka servicen och stärka tryggheten och självständigheten för invånarna.

⁴ Grunden för vård- och omsorgsnämndens arbete med digitalisering är Sveriges vision för digitalisering, Vision e-hälsa 2025.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling ska genomsyra Sigtuna kommuns samt vård- och omsorgsnämndens arbete, med fokus på miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Målet är att bidra till de globala målen för hållbar utveckling enligt Agenda 2030. I synnerhet inriktas planen på området social hållbarhet.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Konventionen vägleder funktionshinderspolitiken inom Sigtuna kommuns samt vård- och omsorgsnämndens verksamhet. Målet är att säkerställa att personer med funktionsnedsättning har rätt till full delaktighet i samhället och möjlighet att leva självständigt. Stödet som erbjuds både enskilda och samhället i stort utformas för att möjliggöra ett liv för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra.

Barnkonventionen

Barnets bästa ska särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn och barnkonventionen⁵ och Sigtuna kommuns handlingsplan för barnrättsarbetet används som vägledning för nämndens utvecklingsarbete.

⁵ Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Utvecklingsområde 1 – Att leva med full delaktighet och inflytande

Fokusområde särskilda boendeformer

För många invånare som beviljas insatsen bostad med särskild service inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter är behovet av boende livslångt. Olika boendeformer passar för olika behov av stöd. Det är vanligt att den enskilde bor i samma boende i många år vilket bidrar till en låg omsättning av lägenheterna inom socialpsykiatri och LSS. Att ha en stabil boendesituation är grundläggande och en förutsättning för hälsa och livskvalitet.

Vård- och omsorgsnämnden behöver stärka arbetet för att erhålla ändamålsenliga lokaler för att bedriva särskilda boendeformer. Fler olika boendelösningar och inriktningar behöver utvecklas som motsvarar invånarens behov sett över ett livsperspektiv.

Nämnden ser ett ökat behov av särskilda boendeformer med inriktning mot målgrupper där det finns specifika utmaningar för att säkra kvaliteten för den enskilde. Exempel av målgrupper som nämnden har identifierat är barn och unga med neuropsykiatriska diagnoser (ofta i kombination med psykisk ohälsa), invånare med psykisk ohälsa och äldre med funktionsnedsättningar. För att kunna erbjuda den enskilde det stöd som behövs behöver kommunen gemensamt arbeta för att nå dessa mål. Om nämnden kan erbjuda fler olika boendeformer, än idag medför det att invånare som vill och kan flytta till en annan boendeform eller egen lägenhet kan göra det. Detta antas också bidra till att omsättningen på platser ökar, vilket i sin tur ger möjlighet till att erbjuda fler invånare ett särskilt boende och därmed möjliggöra för personer med funktionsnedsättning att bo kvar i kommunen.

Fokusområde sysselsättning

Befolkningen i Sverige åldras, samtidigt som antalet personer i arbetsför ålder inte ökar i samma utsträckning. Detta skapar utmaningar när det gäller att säkerställa tillräcklig kompetens och ekonomiska resurser för att möta behoven inom vård och omsorg. Personer med funktionsnedsättning är en viktig resurs både i samhället och på arbetsmarknaden. Allas kompetenser behövs och det är av stor betydelse att erbjuda olika arbetsområden för att tillgodose varje enskilds unika behov och förmågor.

Vård- och omsorgsnämnden ska skapa en varierad och meningsfull sysselsättning för personer med funktionsnedsättning oavsett funktionsförmåga. Det kan variera från upplevelsebaserad sysselsättning till insatser för att stärka den enskildes möjligheter till att klara av ett arbete på den öppna arbetsmarknaden. Nämndens organisation inom sysselsättning och daglig verksamhet samt samverkan med andra förvaltningar och externa parter är således av stor betydelse för att öka den enskildes möjlighet att få en meningsfull sysselsättning efter sin funktionsförmåga.

Fokusområde goda levnadsvanor

Trots att hälsan generellt sett förbättras i Sverige lever alltför många människor med sämre livsvillkor¹. Personer med funktionsnedsättningar har särskilt sämre livsvillkor, levnadsvanor och hälsa i jämförelse med den övriga befolkningen. Att ha en funktionsnedsättning innebär inte i sig en försämrad hälsa, men är en hälsorisk som hör ihop med de livsvillkor som den enskilde har¹. Villkor som

svagt inflytande, ekonomisk otrygghet, diskriminering och brist på tillgänglighet försämrar livskvaliteten. Sociala aktiviteter och olika former av annat stöd betyder mycket för en bättre hälsa⁶.

Vård- och omsorgsnämnden ska utveckla arbetet så att den enskilde stötts i goda levnadsvanor så att en god hälsa och livsvillkor nås. Nämnden ska arbeta förebyggande, hälsofrämjande och erbjuda tidiga insatser i högre grad. Vård- och omsorgsnämnden ska tillsammans med funktionsrättsföreningar, civilsamhället och träffpunkter ge möjlighet till ökat utbud av aktiviteter för förbättrad psykisk och fysisk hälsa samt motverka ofrivillig ensamhet hos personer med funktionsnedsättning.

Nämnden har ansvar för hälso- och sjukvård upp till sjuksköterskenivå inom särskilda boendeformer samt daglig verksamhet. För att stärka arbetet med goda levnadsvanor behöver nämndens verksamhet ha god samverkan med hälso- och sjukvårdsorganisationen samt Region Stockholm

Fokusområde samverkan

Personer med funktionsnedsättning får ofta stöd från flera aktörer samtidigt, och anhöriga spelar en viktig roll och är en viktig resurs. En fungerande samverkan, som inkluderar anhörigas erfarenheter och behov, är många gånger avgörande för att den enskilde ska få ett gott stöd samt god vård och omsorg utifrån sina individuella behov.

För att säkra en aktiv involvering från personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga behöver vård- och omsorgsnämnden stärka det systematiska samarbetet och samverkan med funktionsrättsföreningar, civilsamhället och kommunens egen organisation såsom socialnämnden, kultur- och fritidsnämnden, förskole- och grundskolenämnden, gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden och bygg- och miljönämnden. Vård- och omsorgsnämnden ska även utveckla samverkan med Region Stockholm så att en samordnad vård- och stödverksamhet finns som ökar invånarens hälsa och välbefinnande. Nämnden ska inhämta kunskap och dra nytta av framstående exempel från andra verksamheter som stöd i omställningsarbetet till en god och nära vård.

Fokusområde tillgänglig kommunikation och information

Tillgänglig information och kommunikation är av grundläggande betydelse för att säkerställa inkludering och respekt för mänskliga rättigheter. Varje invånare, oavsett funktionsförmåga, har rätt till full och likvärdig delaktighet i samhället, vilket inkluderar rätten att kommunicera och ta del av information på ett sätt som är anpassat efter dennes unika behov.

För att vård- och omsorgsnämnden ska säkerställa att invånare med funktionsnedsättningar har möjlighet att uttrycka sig och ta del av information är det nödvändigt att erbjuda mångsidiga kommunikationsalternativ. Det är därför viktigt att nämnden fortsätter att arbeta för att skapa både fysiska och digitala miljöer som är universellt utformade och där det finns stöd för olika sätt att kommunicera, exempelvis genom öka kunskapen inom teckenspråk, bildstöd, taktil kommunikation eller alternativa och kompletterande kommunikationsmetoder.

⁶ Socialstyrelsen (22 februari 2022). Kunskapsguiden. *Stöd för bättre hälsa*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/funktionshinder/halsa-hos-personer-med-funktionsnedsattning/stod-for-battare-halsa/>

Utvecklingsområde 2 – Ett hållbart arbetsliv, ledarskap och medledarskap

Fokusområde ledarskap och medarbetarskap

Ledare inom vård- och omsorgsnämndens leder i en tid som präglas av komplexa samhällsutmaningar, samtidigt som ekonomiska utmaningar och arbetsmiljörelaterade frågor måste hanteras. En särskild utmaning är att säkerställa tillräcklig kompetens för att möta de olika och ibland komplexa behov som nämndens målgrupp har.

För att etablera ett hållbart ledarskap inom nämndens verksamhet är det av vikt att skapa förutsättningar för detta. Ledarskapet ska bidra till att sätta invånarens behov i fokus och präglas av tillit till medarbetarens förmåga att ge stöd baserat på evidensbaserad kunskap. Nämnden ska arbeta för att minska arbetsbelastning för ledare genom att ha välfungerande stödfunktioner, exempelvis inom administration. För att ytterligare stärka ledarskapet ska mentorskap och strukturer för erfarenhets- och kunskapsutbyte utvecklas. Vård- och omsorgsnämnden ska ge förutsättningar för ledare att vara tydliga arbetsgivarföreträdare, som kan utveckla och stödja ett aktivt medledarskap där medarbetarnas kompetens, erfarenhet och idéer tillvaratas.

Hållbart ledarskap och medarbetarskap är beroende av varandra. Genom att främja ett aktivt och ansvarstagande medarbetarskap kan nämndens arbete både bidra till målgruppens välbefinnande och utvecklingen av nämndens egna verksamheter. Det är därför viktigt att nämnden säkerställer en hållbar och hälsosam arbetsmiljö där såväl ledare som medarbetare trivs och verkar på bästa möjliga sätt. Fokus ska vara att rekrytera, behålla och utveckla ledare och medarbetare utifrån individuella kompetensutvecklingsplaner.

Fokusområde stärka kompetensen

Vård- och omsorgsnämndens verksamheter har flera utmaningar när det gäller kompetens och kompetensutveckling. En av de främsta utmaningarna är den ökande komplexiteten i den enskildes stöd- och vårdbehov samt ökande åldersrelaterade sjukdomar. Detta ställer krav på specialiserad kompetens och kunskap för att möta de unika behoven hos nämndens målgrupp. Det är därför viktigt att nämnden arbetar för att behålla kvalificerade ledare och medarbetare så att kompetens och kunskap bibehålls och överförs inom organisationen för att undvika framtida rekryteringsutmaningar. Införandet av digitala verktyg och ny teknik utgör också en utmaning inom nämndens verksamhet vilket kräver både kunskap och färdigheter för att använda och integrera dessa i verksamheterna.

Vård- och omsorgsnämndens verksamheter behöver säkerställa att ledare och medarbetare har rätt kompetens, utbildning och tillräckliga kunskaper inom funktionshinderområdet för att säkra kvaliteten för invånaren. Nämnden ska arbeta med ett tydligt fokus på evidensbaserad kompetensutveckling som skapar värde för den enskilde och som har effekt i verksamheten och kan tydligt kopplas till verksamhetens mål, strategier och prioriteringar. Nämnden ska också arbeta för att tydliggöra vilka kompetensinsatser som ska prioriteras och hur dessa kan tillvaratas. Att stärka medarbetarnas kompetens för att klara uppdraget kommer att vara en central del av nämndens utvecklingsarbete. Det kan också inkludera handledning och mentorstöd.

Utvecklingsområde 3 – Utveckling i en digital tid

Fokusområde stärka innovationskraften och den digitala omställningen

Utifrån omvärldens förändringar, kvalitetskrav och ekonomiska förutsättningar blir det allt viktigare att kunna ställa om, förändra och utveckla den kommunala verksamheten. För att ytterligare stärka innovationskraften inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter är det av yttersta vikt att det finns en kultur som främjar kreativitet och nytänkande. Det innebär att uppmuntra och stödja både medarbetare och den enskilde i att dela sina idéer och erfarenheter.

Den digitala omställningen inom vård- och omsorgsnämnden möter flera utmaningar och hinder. Digitaliseringen utmanar rådande kultur, invanda strukturer och arbetssätt. Samtidigt finns det en bristfällig digital infrastruktur, begränsad tillgång till internetuppkoppling, komplexitet i integrationen av olika digitala system samt brist på tekniska resurser. Nämndens förutsättningar hindrar en framgångsrik digital omställning då införande av digitala lösningar kräver investeringar i teknik, utbildning och underhåll.

Vård- och omsorgsnämnden ska skapa förutsättningar för verksamheterna att nyttja digitaliseringens fulla potential så att personer med funktionsnedsättningar ökar sin delaktighet och självständighet. Nämnden ska utarbeta strukturer som omhändertar innovativa lösningar från såväl invånaren som medarbetare. Detta för att öka den enskildes möjligheter att påverka, vara delaktig och vara självständig.

Nämnden ska också öka användandet av smarta digitala lösningar och automatisering för att effektivisera processer, öka delaktigheten och erbjuda fler individuella tjänster. Nämnden ska hålla sig informerad om och våga pröva ny teknik så att det skapar möjligheter för nämnden att ligga i framkant. Att främja samarbete mellan teknikföretag och organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning är också avgörande för att nämnden ska adressera dessa frågor på ett effektivt sätt.

Genom utvecklad ledning och styrning ska vård- och omsorgsnämnden skapa förutsättningar för att öka förmågan för den digitala omställningen. Detta ska ske genom att öka den digitala kompetensen, säkerställa den digitala infrastrukturen samt öka användandet av teknik som en kompletterande lösning för nämndens verksamheter.

Fokusområde digital inkludering

Digitaliseringen av samhället har en hög takt men det finns hinder som kan försvåra tillgången och användningen av digital teknik för personer med funktionsnedsättning. Det digitala utanförskapet kan också förstärkas av socioekonomiska faktorer. För att minska det digitala utanförskapet för personer med funktionsnedsättning är det nödvändigt att öka medvetenheten om dessa utmaningar och arbeta för att skapa en mer inkluderande digital miljö.

Vård- och omsorgsnämnden ska utveckla och erbjuda stöd till nämndens målgrupp för att öka sina digitala färdigheter och säkerställa att nämnden använder tekniska lösningar som är utformade med hänsyn till mångfalden av funktionsnedsättningar.

Begrepp och definitioner

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning^{7 8}

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft 2009 i Sverige. Konventionen innehåller inga nya rättigheter, utan förtydligar vad som krävs för att personer med funktionsnedsättning fullt ut ska få sina rättigheter uppfylla som alla andra. För att nå det nationella målet ska genomförandet av funktionshinderspolitiken inriktas mot de fyra områdena: principen om universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet och att förebygga och motverka diskriminering. Inget av dessa områden kan ensamt uppnå det nationella målet, de är ömsesidigt beroende.

Den FN-kommitté som övervakar genomförandet av konventionen ger vägledning genom att ta fram så kallade allmänna kommentarer. 2018 tog kommittén fram en allmän kommentar om aktiv involvering, för att säkerställa att kunskaper och livserfarenheter från personer med funktionsnedsättning kommer med som beslutsunderlag i offentligt beslutsfattande, via civilsamhällesorganisationer.

Den allmänna kommentaren framhåller att aktiv involvering är till för att säkerställa att kunskaper och livserfarenheter från personer med funktionsnedsättning kommer med som beslutsunderlag i offentligt beslutsfattande.

Den aktiva involveringen bör ses som en process och inte som något som bara görs en gång. Den aktiva involveringen bör ha ett öppet och systematiskt förhållningssätt, ta sin början tidigt, exempelvis i förberedelserna inför ett beslut, pågå under de olika stegen i en beslutsprocess och slutligen erbjuda möjlighet att lämna synpunkter på slutresultatet.

- Aktiv involvering kräver rimlig tillgång till material och underlag samt att de presenteras på ett tillgängligt sätt.

- Involveringen måste förläggas till lokaler eller ske i format som är användbara och tillgängliga för alla parter.

- För att möjliggöra aktiv involvering behöver den involverande parten säkerställa rimliga tidsramar som gör det realistiskt för funktionshindersorganisationerna att bidra.

Funktionshinder

En begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.

Funktionsnedsättning

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

LSS

Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. LSS innehåller tio insatser för särskilt stöd och särskild service. LSS är ett komplement till andra lagar och innebär inte någon inskränkning i de rättigheter som andra lagar ger. En begäran om stöd och service från en

⁷ <https://www.mfd.se/inspiration/lar-dig-mer-om-konventionen/>

⁸ <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/fns-konvention-och-allmanna-kommentar/>

person som ingår i lagens personkrets bör i första hand prövas enligt LSS om det är en insats som regleras i lagen.

LSS omfattar tre grupper som kallas lagens personkrets. Grupperna består av personer med:

- utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolicen (prop. 2016/17:188)⁹

Propositionen framhåller att funktionshinderspolicen tar sin utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Människors olika behov och förutsättningar ska inte avgöra möjligheten till delaktighet. Propositionen lägger grund för det fortsatta arbetet inom funktionshinderspolicen.

Principen om universell utformning¹⁰

Universell utformning innebär att i planering, utformning och genomförande vara medveten om den variation och de olika behov och förutsättningar som finns i hela befolkningen. Det innebär i praktiken att utforma produkter, tjänster, processer och miljöer så att de i största möjliga utsträckning kan användas ohindrat.

På så sätt ökar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att verka självständigt och fatta beslut om sina liv på lika villkor som människor utan funktionsnedsättning.

Psykisk ohälsa¹¹

Psykisk ohälsa är ett samlingsbegrepp för tillstånd med olika svårighetsgrad och varaktighet. Hit hör både psykiska besvär och psykiatriska tillstånd. Gemensamt är att båda orsakar lidande, antingen för individen själv eller för omgivningen. Psykisk ohälsa är ofta förenat med svårigheter att fungera i vardagslivet, till exempel i relation till andra människor eller att arbeta eller studera. Dessa svårigheter kan dock se väldigt olika ut bland annat beroende på individens egenskaper, det sociala sammanhanget och vilken typ av psykisk ohälsa det handlar om. Psykiska besvär har vanligen mindre påverkan på vårt sätt att fungera än psykiatriska tillstånd.

Psykisk ohälsa inkluderar alltså såväl psykiska besvär som psykiatriska tillstånd där det finns fastställda diagnoskriterier. Psykiska besvär kan i vissa fall senare leda till att en individ utvecklar psykiatriska tillstånd.

SoL

Socialtjänstlag (2001:453). Socialtjänstlagen är till stora delar utformad som en ramlagstiftning för den enskilde. Enligt lagen har kommunen det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd

⁹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2017/05/prop.-201617188/>

¹⁰ <https://www.mfd.se/kunskap/funktionshinderspolicen/mal-och-inriktning/>

¹¹ https://skr.se/download/18.1c90461a17cda637a4363ded/1636721711698/PM_Begrepp-inom-området-psykisk-halsa-TA.pdf

och den hjälp som de behöver. I socialtjänstlagens portalparagraf anges vilka mål som ska eftersträvas enligt denna lag. Där framgår att den enskildes ekonomiska och sociala trygghet ska främjas, jämlikhet i levnadsvillkor samt aktivt deltagande i samhällslivet. Alla insatser som ges med stöd av socialtjänstlagen ska bygga på den enskildes frivillighet, självbestämmande och integritet.

SOU 2019:23 Styrkraft i funktionshinderspolitiken

Styretredningen för funktionshinderspolitiken har haft i uppdrag att se över styrningen och uppföljningen av den nya politik som presenterades av regeringen och beslutades av riksdagen år 2017. Det nya målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.

Utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser (Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar)¹²

Utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser är psykiska funktionsavvikelser som debuterar i barndomen. De kvarstår oftast i vuxen ålder. I vardagligt tal kallas de även neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Exempel på utvecklingsrelaterade psykiska funktionsavvikelser kan vara; ADHD, Autismspektrumsvårigheter inklusive autism och Aspergers syndrom, intellektuell funktionsnedsättning, kommunikations- eller språkstörningar, specifika inlärningssvårigheter (dyslexi, dyskalkyli) eller Tics/Tourettes syndrom.

¹² https://skr.se/download/18.1c90461a17cda637a4363ded/1636721711698/PM_Begrepp-inom-området-psykisk-halsa-1A.pdf